

Helga

På mormors tid

En berättelse av Inger Palmquist (Barnbarn till helga)

En berättelse om en kvinna som var född 1883-84.

Den här berättelsen handlar om är min mormor Helga. Hon var född alldeles intill stranden vid sjön Grumland i ett litet samhälle som heter Bäckseda strax utanför Vetlanda. Pappan hette Nils Couscher. Det sägs att de var ett vallonsläkte som härstammade från Belgien. Vallonerna hade rykte om sig att vara ett hantverksfolk. Mormor var två år när hennes mamma dog. Nils gifte om sig. En av fruarna hette Louise. Nils var skraddare till yrket. Han hade alltid med sig sin sax när han gick bort och hälsade på någon. Det blev vanligt att han fick prova in kläder som han sedan sydde upp. Ofta fick han någon av kundernas saxar med sig hem.

Mormor Helga hade två bröder, Gustav och Erik. Hennes bror Gustav blev en duktig skraddare och stannade kvar i Bäckseda. De fick många barn.

Han var liten och hjulbent. Man såg honom ofta gå på gatorna i Bäckseda.

När skraddarna jobbade förr satt de på ett bord med benen i kors och sydde kläder.

Morbror Erik (som mamma kallade honom), flyttade till Norrhult i Kronobergs län. Han var ofta ute och sjöng gamla skillingtryck och spelade på sitt bälgarspel och berättade historier. Bälgarspel är ett dragspel som bildar ett ljud då man spelar och drar i bälgen, ett ljud när man drar ut och ett ljud när man drar tillbaka, och samtidigt trycker på tangenterna. Jag tyckte inte om att titta på honom när han sjöng, för han hade snus i munnen. Jag minns att jag satt i min mammas knä när vi var och hälsade på min moster som var gift och bodde i Alseda utanför Vetlanda. Morbror Erik brukade också vara där och sjunga och spela för oss. Jag försökte titta på honom, men jag såg bara snuset i munnen. Jag fick vända huvudet åt ett annat håll så jag inte såg honom.

Han var en så mjuk och fin person precis som min mormor, som han också var mycket glad åt. Han tyckte inte om att hon skaffade så många barn när de hade det så fattigt, och för att hon inte var så stark. Självt hade han bara två barn.

Torpen

Liksom hennes och andra kvinnors arbetsuppgifter, och för de som ofta hade det lite sämre ställt, var dåtidens kvinnors arbeten inte särskilt uppskattade. Många bodde ofta i ett litet torp, i ett rum och kök, med ett mycket tufft liv. I torpet var det vanligt att det fanns ett par kor, en gris, får och några höns. De skulle skötas varje dag, vilket var kvinnans göromål. Mormor började arbeta som piga, ett mycket krävande arbete, men mycket vanligt arbete för unga flickor förr.

När mormor hade träffat min morfar, Ernst Svensson, flyttade de till ett litet torp som hette Göransberg. Det låg under Kullebo i Lemnhults socken, några mil utanför Vetlanda.

För att få bo på ett torp, fick man göra dagsverke som var istället för att betala hyra. Morfar fick gå på dagsverke och arbeta på gården, två dagar i veckan. Det var mycket tid för så dåliga torp som de bodde på. Mormor fick också gå med och räfsa och hjälpa till med sådant som behövde göras. De fick arbeta hårt. Morfar blev alltid arg på de här storbönderna och tänkte att det blev kanske bättre om de flyttar till ett annat torp. Dessa storbönder utnyttjade torparna. Men det blev inte bättre av att flytta, bara sämre. De flyttade till ett litet ställe som hette Sandebo som låg under Saxhult. Den låg också i Lemnhult socken. Ägaren till gården där hette Berggren. När barnen var små var det inte alltid så lätt att flytta.

De flyttade sedan till ett annat litet torp i Korsberga socken som hette Hammarshult, det låg under Hultsvik. Dåvarande ägare hette Spånberg. Torpen var dåliga, på sommaren torkade skörden bort, så det blev inte mycket att leva av. (Det har nu planterats skog på de här platserna så det finns inte mycket kvar av Göransberg, Sandebo och Hammarshult). Där bodde de i ett rum och kök. Det var trångt så de fick ligga två och två i samma säng, "skavfötters" och man låg med huvudet åt var sitt håll. Sängarna var knöliga, med madrasser som var fyllda med halm. Senare fylldes det med tagel. Tagel gjordes av hästsvansar och av hästarnas man. Morfar fick också dela säng med något av barnen, bredvid honom ville helst ingen ligga.

Morfar var stenarbetare till yrket, en mycket skicklig sådan. Han jobbade med detta, mest på vår, sommar och höst. Han stensatte bl.a. stengrunderna under ladugårdarna som ligger vid Alseda kyrka ca två mil öster om Vetlanda. Han stensatte också viadukter och järnvägsbroar. Det var ett hårt och slitsamt arbete. Han hade rykte om sig att vara mycket duktig och noggrann i sitt arbete.

På vintern högg han meterved på de stora gårdarna. Han fick hugga sin egen ved när han hade någon ledig stund. De hade inte några bra redskap, så han använde bara en yxa och en bågsåg. De var inte så välslipade, för det var han inte så noga med. Man kan kalla honom för en arbetsnarkoman.

Det var sparsamt med maten på torpen. För att dryga ut den lite, fanns det sjöar som man kunde fiska i. Men morfar var inte något för att fiska. När de flyttade till Hammarshult fanns det en damm, en göl, och en sjö inte så långt bort. Mormor hade växt upp vid en sjö, så det var självklart för henne att man skulle fiska. Nu kunde hon variera lite med vanlig insjöfisk och med köpt sill. Min pappa kunde hjälpa henne ibland. Han bodde alldeles intill, på en liten gård som heter Smedhemmet. En liten gård som Farfar och Farmor hade odlat och byggt upp. Farfar var också skomakare till yrket.

Lång väg till affären och skolan

När de bodde i Lemnhult var det lång väg att ta sig till affären och till skolan. På vintern fanns det inte några plogade vägar, eftersom torpen oftast låg lite avlägsna. Barnen fick gå närmaste vägen till skolan, på stigar, klättra över gårdsgårdar och gå över gården. Det kunde vara mycket snö på vintern.

Oftast handlade morfar på väg hem från arbetet. Det viktigaste att handla var salt sill och fotogen till lamporna. Salt sill var det billigaste man kunde äta. Efter skolan var det vanligt att barnen fick gå och handla eller sälja några ägg och lite smör, för att främst kunna köpa kaffe, mjöl, sill och fotogen. Grannen talade om att de såg när de stackars barnen kom förbi med ett sillpaket och fotogen.

Det var heller inte så enkelt att skaffa varma kläder till så många barn, särskilt gick det åt lite extra till dem som gick i skolan. Mormor fick sy och sticka utav det hon hade.

Lånade häst

På torpen fanns ingen häst. Morfar kunde använda korna till att köra med på sitt lilla torp. Ibland lånade han en häst i Sjöholmen över en dag, det låg intill Trollebo, av någon som hette Isaksson. Då hade mormor och morfar så bråttom att hinna med så mycket som möjligt den dagen.

Ibland fick mormor, morfar och barnen åka med en granne som hade en häst och vagn. På vintern fick de åka med släde. Den här mannen kallade de för Erik i Svenstorpet. Platsen där han bodde hette Svenstorpet. Han hade ett barnbarn som heter Britten, hon var skolkamrat till Bengt, mamas lillebror. Britten är ca 78 år i dag, hon är född 1932.

En annan granne som min mamma pratade om hette Karl August. Han bodde på ett litet ställe som hette Nydala. Det var också ett litet torp. Om mormor fick se någon som byxorna hängde ner på där bak, sa hon alltid "byxorna hänger precis som på Karl- August i Nydala". Det var det fulaste hon visste. (I dag är det modernt, och nu kallar man det för Gällivarehäng). Hon berättade att det var så smutsigt i det hemmet, huvudlöss, vägglöss och skräp på golvet, det var ingen ordning alls. De hade många barn. Något som mamma inte tyckte om, var att de fick dricka vatten i en skopa när de besökte dem. Mamma sa, att hemma var det fattigt, men det var alltid ordning och reda, rent och snyggt.

Ostade och slaktade

Kvinnans uppgift var att mjölka korna. På den tiden mjölkade man för hand. När kon hade kalvat kunde man ta vara på mjölken, och av det gjorde man kalvdans (det är som en sorts tjock pannkaka), som man äter sylt till. De kärnade sitt smör i en speciell smörkärna, som kunde se lite olika ut. Ostade gjorde man mest till jul. När de ostade hällde de i ostmassan i en ostbunke. Man lade först i en duk i bunken och sedan hällde man ostmassan däri. Duken hade man mycket för att kunna vända osten då och då. Ostbunken var gjord av trä med små hål i, där vasslen kunde rinna ur.

Till jul slaktades grisen. Fläsket saltades och lades ner i särskilda saltkar. Man konserverade kött, malde kött och fläsk på en handkvarn. Det skrapades fjälster utav grisens tarmar, sedan blandades malet fläsk, korngryn och kryddor och salt till en smet, som man gjorde isterband av. Alltså korv som sedan hängdes över spisen och torkade. Denna röra hälldes i en handkvarn, man använde inte själva kniven, man satte fast en tratt på kvarnen, och på den drog man på fjälster. Sedan vevade man och röran kom ut i tratten och där fylldes fjälsterna till korv. Man snodde korvarna när de var lagom långa, lämnade en bit av fjälster, klippte av och knöt sedan. Man gjorde även pressylta, korvkaka och köttbullar. Blodet togs tillvara medan det var varmt, meddelsamma när grisen slaktades och vispade det hårt. Utav det gjorde man blodpudding (blodpalt).

Att konservera mat.

När man konserverade, anrättades köttet först, sedan lades det i glasburkar med glaslock med en gummiring emellan. Burkarna ställdes på en apparat i en rundel med ett handtag upptill, sedan sänktes detta ner i en tillhörande gryta med vatten. Man kokade detta tills burkarna blivit täta.

Det blev som ett vakuum. Denna gryta med tillbehör kallades för konserveringsapparat. Det gick också att konservera plommon och päron och en del annat. Det var mycket jobb med detta, ibland fastnade inte locket och då var det bara att göra om dem burkarna som locken hade lossnat på.

Jul

Till jul tapetserade alltid mormor, det blev kvällen före julafton. Mamma berättade att mormor gick och balanserade i sängarna där barnen låg, för att nå upp med tapeterna. Hon steg på deras hår och det gjorde så ont. Julklappar fanns det inga pengar till. Mormor kunde klippa fina hästar, så snyggt i papper som barnen sedan fick som julklapp. Hon var helt fantastisk på att klippa ut figurer, även mönster att sy kläder efter, om det fanns något tyg som hon kunde använda, till att sy av. Det konstnärliga låg i slakten, pappan och brodern var skräddare. De fick alltid hemstickade sockor, strumpor och vantar i julklapp. Den äldsta sonen var lite besviken att det inte var någon sak han fick.

Vid någon högtidsdag fick mamma en docka med porslinshuvud. Hon var så jättelycklig. Hennes bror Gustav frågade om de inte kunde se hur den såg ut inuti, som pojkar är. Han var envis och hon gav med sig till slut. De gick bort till en sten, och han slog sönder dockan. Man kan förstå vad mamma blev ledsen när hon förstod att den inte blev hel igen. Det var inte bara att och köpa en ny docka. De hade alltid dåligt med pengar. Hon gick ofta tillbaka till stenen och tittade om dockan inte fanns där, om hon inte kunde få igen sin docka.

Bärplockning

På hösten plockade man bär som syltades, och förvarades i stora stenkrukor. De flesta av bären var man tvungen att sälja för att köpa en liten tygbit eller något annat viktigt. Det var också viktigt att få något nytt till examen (skolavslutningen). Mormor var ju fantastiskt duktig på att sy.

Min mamma berättade att hon och hennes mamma hade varit i skogen och plockat lingon i en korg, som de hängde på cykelstyret. Men när de var på väg hem från bärskogen så välte cykeln och bären hamnade på marken. Då grät mormor. Hon hade räknat ut vad hon skulle köpa för de pengarna som hon fick för bären när hon sålde dem. Mormor och morfar var faktiskt ägare till varsin cykel.

Många barn

Man hade ofta många barn. I deras familj var det åtta barn. Först fick mormor tvillingar som dog, det var två pojkar. Kvinnorna var nästan alltid med barn, och ofta blev det missfall. Helga och Ernst barn var födda från åren 1914-1932. Ester var äldst, sedan kom Edvin, Margareta, Gustav, Margit, Märta-Stina, Edit och sist Bengt. Det var många munnar som skulle mättas. Och inte alltid så lätt att skaffa mat till så många.

Mamma har berättat, att ofta fick de sitta lite avskilt från dem andra barnen när de skulle äta sina smörgåsar i skolan. De kanske inte hade som en del andra barn, något smör eller pålägg på smörgåsarna. Ibland fanns det inte bröd på morgonen till barnen. Då fick mormor möta upp dem med varmt nybakat bröd.

Hur man hade det ställt hemma ekonomiskt berodde ofta på hur många barn de hade. Det fanns familjer som hade det ännu fattigare.

Och framförallt mycket smutsigare. Jag kan förstå de som bodde i en backstuga och inte hade några djur eller någon mark att odla på.

Förr var det väldigt vanligt att de hade huvudlöss och vägglöss. Det satt en flicka i bänken framför mamma i skolan med en lång tjock fläta. Och det kröp alldeles fullt med löss i flätan som hoppade ner på mammas bänk. På den tiden satt barnen alltid på bestämd plats i skolsalen, det vill säga i samma bänk. Bänkarna stod placerade i rader. Man kunde lyfta på bänklöcket och där förvarade eleverna sitt skolmaterial. Längst fram på bänken fanns det ett litet smalare lock, där förvarades pennor, suddgummi och linjal. Och på sidan till höger fanns ett litet hål där man ställde ner bläckhornet.

För att kunna skriva med bläck doppade man ner en penna med stift i bläckburken, ibland blev det för mycket bläck på stiftet, då kunde det bli en droppe som förstörde det som skrivits. Det gällde att vara noggrann och ta lagom mycket bläck. Lärarna förr var ofta mycket stränga. De kunde slå barnen med pekpinne, ge dem som man sa, en örfil eller dra dem i öronen.

Skörden

Kvinnorna fick också hjälpa till att skörda, att binda neker, räfsa, kraka och hässja. Mannen gick före och slog av säden med lie, som blev liggande snyggt i en rad. Kvinnan fick gå efter och ta upp detta i lagom stora portioner. För att det sedan skulle bli till en nek, tog hon lite av halmen och virade den runt om och knöt ihop så det satt fast. Sedan krakade man detta för att det skulle torka. När de krakade, gjorde man hål med ett järnspett, och satte ner en vässad stake i hålet med en liten brädbit nertill som stöd, och därpå sattes nekerna, "säastakar" på småländska.

Lien var tvungen att slipas, både för hand och på slipsten. Det var en rund platt sten med en vev som sitter fast på stenen och som sedan är fäst på en ställning. Mannen höll lien mot stenen och kvinnan eller något av de större barnen drog veven. Lien slipades också för hand mellan varven när man slog.

När man Hässjar, sätter man flera stakar i rad och använder något slag av snöre eller ståltråd som man binder och varvar med hö i flera lager, som man lägger på med en högaffel. Det var så de gjorde för att det skulle torka innan det kördes in med en höhack på logen eller på höskullen. Det var en dag då morfar lånade hästen. Halmen användes till att mata djuren med, eller strö runt dem och under dem till att ligga på. På vintern var det mycket kallt i ladugården.

Kvinnan fick också hjälpa till att köra in säden på logen och tröska den. När man tröskade användes ett tröskverk som delade säden, agnarna och stråna från varandra, ett tröskverk som två personer fick dra för hand, där mormor fick mata in halmen och säden. Barnen fick hjälpa till och ta emot halmen i en tunna och rista den. Säden värnades för att göra den ren, sedan torkades den i särskilda bingar. Säden östes upp i säckar, som var av juteväv. Därefter åkte man med häst och vagn till en kvarn för att mala den. Mjölpare kallades den som malde mjölet i kvarnen, en del av säden var till föda åt djuren. En del mjöl gick åt att baka med. De bakade alltid sitt bröd förr.

Det användes en träsikt för att rensa och finfördela mjölet, det kunde finnas agnar eller annat skräp kvar, innan man använde det till matlagning och bakning. Med värnan gick det också att rensa lingon. Det sattes också potatis och grönsaker, vilket kvinnan fick ta stor del av den bördan.

Skörden av grönsaker och potatis förvarades i en jordkällare över vintern. Barnen kunde tidigt på hösten sitta utanför källaren och skrapa kålrötter och äta av dem. I all fattigdom åt de ovetandes, mycket hälsosamt och obesprutade grönsaker och bär. Även saft, lingonsylt, äppelmos, gelé och konserverad mat kunde också förvaras i jordkällaren.

Spann och sjöng

På torpet hade de får som mormor klippte och hon kardade även ullen. Hon satt i barnaskaran och spann sitt garn på spinnrocken och sjöng sina läsarsånger, alla barnen sjöng med. Av garnet som hon spann stickades det strumpor, tröjor, vantar och sockor. Att sticka strumpor, sockor och vantar var en nödvändighet. Mamma berättade att mormor alltid sjöng, från morgon till kväll. Barnen avgudade sin mor. Flera av barnen började spela instrument.

På helgerna var aldrig morfar hemma. Då var han tvungen att träffa folk. Han gick i stugorna och pratade. Det blev så lugnt och skönt tyckte både barnen och mormor. Han var så irriterad när han var hemma. Det blev lite stökigt med så många barn. När det blev för mycket stim, sa han bestämt åt dem att gå ut och "spänn på väggarna".

Livet på Torpet

Handdukar, lakan och dukar, "linnet" som de sa, fick de väva själva. Klippa mattasor av gamla tyger och kläder för att väva tras mattor. Om det fanns tid över kunde de virka överkast och dukar. Jag har ett virkat överkast som mormor har virkat.

På kvällarna fick man sitta vid en fotogenlampa för att göra sina sysslor, och där fick barnen göra sina läxor. Kvinnorna tog mycket tid till att laga kläder och stoppa strumpor. När flickorna satt och broderade på en duk, tyckte morfar det var helt onödigt. Då sa han alltid, "-sticka en strumpa istället"! På vintern när min morfar kom hem från arbetet fick han sitta och stoppa sina vantar på kvällarna d.v.s. laga sina vantar med garn. De var hemstickade så de höll inte över dagen i hans hårda arbete.

Kvinnorna fick sköta barnen framför allt. Barnen föddes alltid hemma. Man hämtade hem en barnmorska som hjälpte till med födseln. Barnmorskan var alltid så arg. Förr lindade man in de nyfödda barnen i ett tygstycke en tid.

Tillgång till vatten

Vatten fick hämtas i en hink vid någon källa eller i någon stensatt brunn, inte långt från bostaden. Det fanns alltid en skopa som hängde på kanten på hinken som alla drack ur. Om det blev en skvätt kvar i skoppan så hälldes det tillbaka i hinken. Även gäster drack ur samma skopa. Det kunde vara en snusig gubbe som hade druckit i den. Det var mycket vanligt att männen snusade.

Tvätta kläder och annat gjorde man ute där det fanns tillgång till vatten, oftast vid brunnen. Om det fanns, kokade man vittvätt i en koppargryta som det eldades under. Det användes tvättbräda, klappträd och skurborste. Som t.ex. på vintern, om man hade tillgång till någon damm eller sjö, kunde man hugga hål i isen för att tvätta och skölja tvätten. Lakan, handdukar och kläder fanns det sparsamt med.

Förr hade de gamla trägolv som skulle knäskuras med vatten och såpa. Såpa använde man nästan alltid vid tvätt och rengöring.

På den här tiden var det utedass. Där man skulle sitta var det uppbyggt med brädor med lagom stora hål. De större dassen, speciellt på dem större gårdarna fanns det också ett mindre hål där barnen kunde sitta vid. Man skurade också ganska ofta dassen med såpa och vatten. Dassen fick tömmas för hand då och då.

På den tiden fanns det inte något toalettpapper. Man fick använda det papper som man fick tillgång till. Ofta tidningspapper som man gnuggade mellan händerna så det blev mjukt. De fick använda nattkärl, en emaljpotte till barnen eftersom dasset var ute.

Vedhuggning ordnade alltid morfar med. Däremot att bära in veden, var ofta på kvinnans lott. Och att lägga upp veden snyggt till förvaring och torkning. På småländska sa man att man "floade" upp veden. Förr eldade man i en vedspis i köket och i en kakelugn eller i en öppen spis i rummet eller om det fanns en kamin. Husen var inte isolerade, de var otäta och dragiga. På vintern när det var riktigt kallt hade vattnet ofta frusit i vattenhinken tills morgonen. Hinken stod ofta på en bänk eller diskbänk i närheten av spisen.

Mormor blev sjuk

Mormor fick Bengt när hon var 48 år. Efter den förlossningen fick hon en stroke, och kunde inte prata. De hade då flyttat till Hammarshult. Hon kunde bara säga "att". Då hämtade de vatten. Men det var inte alltid det hon ville ha. Men hon blev helt frisk, och kunde förklara sig och talade om vad hon menade. Hon sa att barnen trodde de skulle ge henne vatten. Att få Bengt blev lite för mycket för henne. Prästen vid namn Ödeen i Österkorsberga och hans fru ville adoptera honom, men det ville inte mormor. Han hade säkert fått en bättre uppväxt där.

Efter några år fick mormor en så otrolig huvudvärk. Då kom hon till ett sjukhus i Jönköping. Där fick hon massage på huvudet. Läkaren på Vetlanda lasarett sa efteråt att hon hade blivit felbehandlad. På den tiden var det lång väg att ta sig till Jönköping. Hon kunde inte få besök så ofta. Hon var där ganska länge.

En dam som låg på samma sal som mormor, skickade bud hem. Om någon hemifrån kunde komma och hälsa på henne. Damen hade förstått att hon längtade så efter sina barn. Märta och Gustav var där och hälsade på henne en gång. Mormor blev överlycklig när hon fick se dem. Allra helst Gustav som var hennes älsklingspojke. Han var snäll och lugn, oftast lite mera sjuk och klenare än de andra barnen, därför kanske hon hade lite mera medlidande med honom. Under tiden fick min mamma ta hand om de minsta syskonen. När mormor kom hem frågade de inte henne om saker och ting, det gjorde henne jätteledsen. Min mamma sa till henne, det kan du väl förstå när jag har haft hand om dem så länge.

Mormor var 57 år när hon dog. Bengt var bara nio år då. Han blev slussad mellan två systrar som hade bondgårdar som tog hand om honom. När han blev lite äldre bodde han ett litet tag hos morfar i Trallbacken, ett litet gulligt hus som min pappa hade byggt uppe på en höjd, det låg strax intill

Smedhemmet. Men morfar var lite sparsam. Så en dag kom Bengt ner till min mamma, som då var gift och bodde i Smedhemmet, och berättade för henne att han hade fått en storväst av morfar. Det var väl inget att ha, tyckte hon. Nej, sa Bengt, men det var ju bara gesten, att han fick något av sin far. Om han nu hade fått det lite bättre ekonomiskt ställt, så var han ändå van vid att vara sparsam.

Ungdomskärlek

Mormor hade en ungdomskärlek som hon aldrig kunde glömma. Han hette Karl- Gustav. Det hände en gång när hon blev sjuk och hämtad på bår, så var det troligtvis den här Karl-Gustav som kom för att hjälpa till att bära henne ut till ambulansen. "är det du Helga"? Sa han till henne. Det måste ha känts svårt. En gång då mormor fick se en pojke som hon tyckte var så lik Karl-Gustav, blev hon alldeles knäsvag. Mamma trodde att mormor skulle falla ner.

Barnen växte upp

De äldsta barnen började komma ut på olika platser. Edvin den äldste sonen flyttade till Enköping och lärde sig till tapetserare. Han var duktig att stoppa om och djuphäfta gamla möbler. Han fick öknamnet "Stopp-Edvin". Han blev också musiker, spelade fiol, luta, gitarr och nyckelharpa. Hans dotter talade om att det var sång och musik hela nätterna igenom när hon var liten. Då bodde de i Norberg, gränsen till Dalarna, sedan flyttade han till Säter och Avesta, och bodde alldeles intill Avestaforsen. Han var den första som undervisade på nyckelharpa i Sverige. Han började jobba som musiklärare i skolan, blev riksspeleman i Dalarna och mycket känd i trakterna. Han hade en så underbar röst när han pratade. Och han sjöng också mycket bra. Han var duktig och kunde inför publik berätta om platserna runt om där han bodde, och om mycket annat kulturellt. Om gruvorna och det material som fanns där. Han älskade gammal kultur och samlade på gamla saker. Han hade säkert femtio instrument, spelbord och trattgrammofoner och mycket annat. Hemma hos honom såg det ut som ett museum. Ett TV-bolag tog kontakt med honom och ville att han skulle göra ett tv program. Vilket han höll på med den sista tiden innan han dog vid 60 års ålder under en hjärtoperation.

Gustav kom först ut som dräng. Flyttade sedan och fick jobb på Öland. Sedan började han jobba på Kährs i Nybro, där de gjorde golv av olika sorters träslag. Han var också mycket musikalisk och spelade bl.a. fiol.

Bengt jobbade lite på gården hos mina föräldrar. Sedan gick han som lärling hos sin bror Edvin, som tapetserare och fick lära sig klä om möbler. Han jobbade också i gruvan en tid. Han var trubadur och spelade gitarr och lite nyckelharpa. Han flyttade från Norberg till Visserum i Kalmar län och jobbade som tapetserare och vaktmästare där. Han hade många utställningar, kurser i bl.a att klä om möbler samt keramikkurser. Han var en föreningsmänniska. En tid var han med i elva föreningar. Han var eldsjäl när de byggde Virserums trämuseum. Han gjorde ett fungerande trämuseum i miniatyr, med arbetare som var gjorda i keramik. Han gjorde också en fungerande kvarn med rinnande vatten med hästar och allt därtill, vilken i verkligheten fanns i bruk vid dammen i Smedhemmet i Österkorsberga på 30, 40- talet. Något av hans verk finns nu på Helsingborgs museum. Och han gjorde också Fröåsa pappersbruk i miniatyr som låg utanför Visserum. Han hade också ett otroligt trädgårdsintresse. Det var alltid så mycket sång och musik i Bengts hem. Hans tre flickor sjöng och uppträdde ofta tillsammans med sin pappa.

En flicka, vid namn Stina Hall berättade, att det alltid var så mycket sång och musik i Mormor och morfars hem. När Bengt var liten klättrade han upp och satte sig på takåsen och sjöng i en grammofontratt så det hördes flera kilometer bort. Det hördes ända hem till Halls där hon bodde.

Min mamma spelade mandolin och munspel. Hon spelade på munspelet "en sjöman älskar havets våg" och dansade samtidigt runt bordet. Hennes lillasyster Edit spelade också munspel, så de spelade ihop. Edit spelade dragspel och hon var otroligt duktig på att vissla. När jag var liten och mamma hade lite tid över, tog hon fram sin mandolin och spelade och så sjöng vi till. Det var barnvisor, skillingtryck, 30- 40-och 50- tals låtar. Det var många visor mormor sjöng.

Alla var duktiga på att dansa. Märta dansade hela livet, ända till sin bortgång vid 84 års ålder. Hennes man och hon hade danskurser i många år. Systrarna var också mycket duktiga på att handarbete, vilket de har fått ärva efter sin mamma.

De flesta av flickorna kom först ut i arbetslivet som pigor, det var ett hårt arbete. Senare i livet kom de ut på lite olika jobb. Den yngsta började direkt efter skolan på Margaretaskolan i Vetlanda. När Ester och Märta gifte sig var de först hemmafruar och Margareta och min mamma gifte sig och blev bondfruar "bondmora".

Detta är en liten berättelse om min mormor och hennes familj, som min mamma har berättat för mig. Självt har jag aldrig träffat mormor. Några av min mammas syskon finns fortfarande kvar i livet.

Mormor och morfar är begravda på Korsberga kyrkogård, mycket nära kyrkan.

Berättelsen är skriven av Inger Palmquist, under tiden jag var på Origin Resurscentrum i Gränna 2010

Den ingår i Kvinnors kulturarv.